

Kvinnor, säkerhet och aktörskap

En analys av FN:s fredsbyggandediskurs i relation till
Guinea-Bissau

Abstract

This essay examines the peacebuilding discourse that emerges from the United Nations Peacebuilding Commission and its cooperation with Guinea-Bissau in their efforts to build a stable peace in the country. In this discourse I analyze how the linguistic constructions of security and gender affect how security is viewed and who is able to create it. This since the language used by the organization can have implications on how women are included and viewed in the peace process as well as who's security is being built. I use post-structural feminism as my theoretical foundation and discourse-analysis as method. The analysis reveals how the discourse constructs security as still referring to national security and that the analyzed documents refer to gender as women. Even though the discourse acknowledge that gender, and therefore women, needs to be integrated in the different areas of security and peacebuilding it still constructs these two concepts in such a way were men are given agency in constructing security and their construction is to also be applicable on women.

Nyckelord: genus, säkerhet, diskurs, UNPBC, Guinea-Bissau

Antal tecken: 68730

Innehållsförteckning

1 Inledning	1
1.1 Syfte och frågeställningar	2
1.2 FN, kvinnor, fred och säkerhet	3
2 Teoretiska utgångspunkter	5
2.1 Feministisk teori	5
2.2 Perspektiv på säkerhet	7
3 Metod	9
3.1 Diskursanalys.....	9
3.1.1 Analysverktyg.....	10
3.2 Val av fall.....	11
3.3 Material.....	12
4 Konstruktionen av genus och säkerhet i diskursen	14
4.1 Konstruktionen av säkerhet	14
4.2 Konstruktioner av genus	16
4.3 Relationen mellan säkerhet och genus.....	18
5 Resultat och slutsats	22
6 Referenser	25
6.1 Sekundärkällor	25
6.2 UNPBC-dokument.....	26

1 Inledning

Sedan mer än ett decennium tillbaka har konceptet kvinnor, fred och säkerhet uppmärksamrats inom den diskurs som existerar i, och förs av, Förenta Nationerna. Kanske går detta tydligast att urskilja i och med att resolution 1325 (2000) antogs av FNs säkerhetsråd, i vilken emfas läggs vid bland annat kvinnligt deltagande i fredsprocesser, synliggörande av kvinnors upplevda problem och intressen samt integrering av ett genusperspektiv i FNs fredsarbete. Således ska kvinnor såväl som ett genusperspektiv inkorporeras i allt från fredsavtal och strategiska ramverk till budgetering (Tryggestad, 2010:159, Peterson & Runyan, 2010:172). Paradoxalt nog så har lite förändring ägt rum i praktiken där både kvinnor och en tydlig prioritering av kvinnors intressen fortsätter lysa med sin frånvaro trots att konceptet 'kvinnor, fred och säkerhet' i allt större utsträckning framhävs i den fredsbyggande diskursen. Samtidigt har en feministisk kritik förts fram gentemot konceptet då man menar att framhävande och involvering av kvinnor enbart syftar till att placera in kvinnor i processer som fortfarande styrs av män och mäns intressen. Ett misslyckande sker även i att belysa de könshierarkier som fortsatt existerar inom olika samhällsliga institutioner och strukturer. (Sjoberg & Via, 2010:5f).

Liknande kritik har riktas mot själva FN och resolution 1325 (2000), där ambitionen med ett integrerat genusperspektiv i fredsprocesser inte kan implementeras i sin helhet så länge de strukturer som styr organisationens fredsarbete tar sin nuvarande militariserade och maskulina form (Willett, 2010:143f). Exempelvis omnämns fortfarande säkerhet i fredsprocesser ofta i hårda, militära termer (Jardfelt, 2014:11) och där en militarisering av säkerhet påverkar vilka som anses vara relevanta aktörer för att bygga och upprätthålla den. Ett hårdare och mer militärt perspektiv är maskulint kodad vilket leder till att maskulina aktörer anses vara mer lämpade att arbeta med dessa frågor, därmed utesluts mer feminina personer som säkerhetsaktörer (Enloe, 2007:47).

Vidare bygger dessa strukturer på essentialistiska antaganden där genusbegreppet står för det samma som biologiskt kön vilket utgörs av dikotomin man och kvinna, och där en kvinnlig identitet skapas i termer av passivitet och i behov av beskydd. (Willett, 2010:143f). Laura Shepherd (2011:506) visar hur samma konstruktioner av genus går att återfinna i resolution 1325 (2000) och belyser ytterligare att resolutionen konstruerar säkerhet på ett sådant sätt att detta skydd, av kvinnliga kroppar, är ett ansvar som ligger hos den politiska eliten på den internationella arenan. Implikationerna blir att kvinnor förvisso ska vara representerade i fredsprocesser men att resolutionen inte ger dem något reellt aktörskap, åtminstone inte när det kommer till att skapa säkerhet då de konstrueras som just objekt vilka säkerheten appliceras på.

Problematiken återfinns således i att FN, med bland annat resolution 1325 (2000), säger sig arbeta för att involvera kvinnor i fredsprocesser, men beroende på den begreppsapparat som används av organisationen kan strukturer skapas som försvårar ett kvinnligt deltagande i frågor som berör bland annat säkerhet. Sammantaget leder detta till funderingar kring hur FN:s begreppsapparat ser ut när det gäller genus och säkerhet. Hur konstrueras begreppen? Vem får lov att definiera vad säkerhet innebär? För vem och av vem ska säkerheten skapas?

1.1 Syfte och frågeställningar

År 2005 upprättade FN en fredsbyggande kommission, United Nations Peacebuilding Commission hädanefter UNPBC, vars uppgift består bland annat av att, tillsammans med olika aktörer, arbeta fram förslag på fredsbyggande strategier för post-konflikt stater. En av dessa stater är Guinea-Bissau (UNPBC, 2014a, UNPBC 2014b). Syftet med uppsatsen är att kritiskt undersöka och granska hur diskursen inom FN, uttryckt i UNPBCs arbete tillsammans med Guinea-Bissau, skapar och använder sig av genus och säkerhet. Vilken innebörd tillskrivs de båda begreppen och hur förhåller de sig till varandra?

Vidare ämnar uppsatsen undersöka huruvida det går att hos dessa konstruktioner finna en könsmaktsordning där män/maskulint eller kvinnor/feminint blir överordnade eller underordnade i relation till varandra och vilka tänkbara implikationer detta kan få för deltagande, aktörskap och vilka, i detta fall, säkerhetsfrågor det är som diskuteras i en fredsbyggandesprocess.

Dessa konstruktioner inom diskursen kommer att studeras med hjälp av följande frågeställningar:

- Hur konstrueras genus och säkerhet i relation till varandra i den fredsbyggande diskurs som FN skapar tillsammans med Guinea-Bissau?
- Hur uttrycks genusbias i texterna och vilka möjliga implikationer för fredsprocessen har dessa uttryck?

Den andra frågeställningen förutsätter att en maktordning existerar mellan män/maskulint och kvinnor/feminint i form av ett genusbias, detta beror på att förhållandet mellan dem i en bredare och mer övergripande genuskonversation innehåller maktordningar som privilegierar maskulinitet och dess egenskaper medan det feminina underordnas (Se bland andra, Sjöberg & Via, 2010:3, Peterson, 2010:18, Peterson & Runyan, 2010:3, Sjöberg, 2009:191). Om diskursen innehåller ett brett genusbias i hur genus relateras till säkert, i att manligt och manliga kroppar framhävs i mer privilegierad ställning, får detta implikationer på feminiserade kroppar i det handlingsutrymme de erlaggs av diskursen, där de inskrivs i en fortsatt underminerad position

1.2 FN, kvinnor, fred och säkerhet

Det existerar sedan tidigare mycket forskning som gjorts på FN, kvinnor, fred och säkerhet. Det är till och med så att det nästan kan ses som ett eget forskningsfält som vuxit fram under de senaste åren. Den forskning som här presenteras och som kommer redogöras för i teoriavsnittet utgör ingen uttömmande redogörelse av vad som tidigare gjorts på ämnet utan representerar de arbeten som uppsatsen tar avstamp i och ämnar bygga vidare på.

Mycket av den tidigare forskningen som fokuserar på FN, har främst undersökt hur kvinnor, fred och säkerhet framställs på en högre organisatorisk nivå. Det vill säga att de granskar säkerhetsrådsresolutioner (Shepherd, 2008, Shepherd, 2011), undersöker resolution 1325 (2000) genomslag vid fredsfördrag (Bell & O'Rourke, 2010) eller studerar rapporter skrivna av FNs generalsekreterare angående olika fredsoperationer (Puechguirbal, 2010). Det finns även andra studier som undersöker hur konceptet används på andra nivåer inom organisationen, ett exempel är Torunn Tryggestad (2010) som undersöker i vilken utsträckning konceptet kvinnor fred och säkerhet växt fram som en norm inom FN. Detta genom att undersöka dess genomslag i just UNPBC och studera hur enheten arbetar med konceptet. Tryggestad (2010:168f) konstaterar att även om kvinnor fred och säkerhet som norm integrerats i UNPBCs arbete är detta tack vare vad hon kallar normentreprenörer som har lobbats för ett mer genusintegrerat språk men där normen ännu inte fått något genomslag bland FNs medlemsstater. Denna studie ämnar mer att studera hur kvinnor, fred och säkerhet framställs på en mer operativ nivå genom att undersöka FNs diskurs som organisationen för i UNPBC men i relation till Guinea-Bissau. Uppsatsen tar ner analysen ytterligare en nivå i jämförelse med Tryggestads studie (2010) i och med att jag ser till enhetens arbete tillsammans med stater.

Genom att studera hur den fredsbyggande diskursen ser ut på olika nivåer inom FN finns det större möjlighet till att få kunskap om de normer och strukturer som verkar inom organisationen. FN är ingen abstrakt storhet som verkar för sig självt utan interagerar även med lokala aktörer som medlemsstater, NGO:er med flera. Genom att förflytta min analys till att hamna ett steg närmre den praktiska implementeringen av diskursen som förs av FN kan en eventuell problematik som finns inom diskursen innebära mer konkreta och direkta implikationer för fredsbyggandet i den post-konfliktuella kontexten. Olika konstruktioner av genus och säkerhet kan få varierande effekter. Exempelvis kan det bero på vad som betecknas som ett hot mot fred och säkerhet i den aktuella kontexten som även avgör vilka frågor det är som prioriteras i det fredsbyggande arbetet (se exempelvis Bell & O'Rourke, 2014:947). På samma sätt kan konstruktionen av genus skapa eller bibehålla olika strukturer som antingen hjälper eller motarbetar kvinnligt aktörskap.

Med detta sagt kommer uppsatsens främsta fokus inte att ligga vid hur diskurser på lokal nivå interagerar med diskurser på en högre organisatorisk nivå utan uppsatsens främsta syfte är att undersöka och problematisera hur genus och

säkerhet konstrueras, såväl var för sig som i relation till varandra, inom FNs fredsbyggande kommission.

2 Teoretiska utgångspunkter

Syftet med uppsatsen är, för att upprepa vad som nämndes i föregående kapitel, att kritiskt undersöka diskursens konstruktioner och användning av genus och säkerhet samt undersöka om det existerar en könsmaktsordning. För att undersöka detta kommer uppsatsen att teoretisk luta sig mot feministisk teori eftersom synliggörande av genus, kvinnor och maktordningar till stor del genomsyrar de feministiska perspektiven. Feminismen består av olika förgreningar och uppsatsen kommer avgränsa sig, främst i förhållande till genusbegreppet, till ett poststrukturalistiskt feministiskt perspektiv (Sjoberg, 2009:187f).

Poststrukturalismen ser språket som konstituerande av verkligheten vilket är en återkommande utgångspunkt den metod som presenteras i kommande kapitel, nämligen diskursanalys (Winther-Jørgensen & Phillips, 2000:15). Detta kapitel inleds med en redogörelse av hur genus kan förstås inom det valda perspektivet för att sedan övergå i hur den feministiska teorin ser på säkerhetsbegreppet.

2.1 Feministisk teori

Feministisk teoribildning består inte, som ovan nämnts, av ett specifikt perspektiv utan av flera, som inte tvunget delar samma syn på kön och genus. Exempelvis finns det perspektiv, som diskuterats i inledningen, vilka bygger på essentialistiska antaganden som ser genus och biologiskt kön som synonymier där olika karaktärsdrag tillskrivs manliga eller kvinnliga kroppar och anses därmed vara biologiskt betingade. Då uppsatsen ämnar studera hur genus skapas och då inte i biologisk mening utan som en social konstruktion är det essentialistiska perspektivet ej tillämpligt i arbetet. Genom att se på genus som en social konstruktion hamnar fokus i stället på vad som inom en viss kultur, kontext och tidsepok anses vara manliga respektive kvinnliga egenskaper. Dessa genuskodade egenskaper tillskrivs sedan människokroppen där manliga kroppar förväntas inneha de maskulina egenskaperna medan kvinnokroppar de feminina. Således handlar inte genus om enbart kvinnor eftersom fokus ligger på maskulint och feminint så blir även män, och manligt, en viktig del i analysen. (Sjoberg, 2013:178, Peterson & Runyan, 2010:10, 60f, Sheehan, 2005:119f, Eduards:2012:14).

Gemensamt för dessa sociala konstruktioner, oavsett kontext, är att genus verkar som en dikotomi där manligt och kvinnligt är ömsesidigt uteslutande, det vill säga antingen har en person maskulina egenskaper eller så innehar den feminina. Exempelvis ses aktivitet traditionsenligt som en maskulin förmåga medan passivitet förknippats med femininitet, i dikotomin anses en kropp således

antingen vara aktiv eller passiv. Dikotomier utgörs således av motsatspar där begreppen bidrar till att konstruera varandra. Genom att genus är skapad som dikotomi är relationen mellan manligt och kvinnligt även hierarkiskt ordnad där de egenskaper som anses vara maskulina, men även manliga aktiviteter, värderas högre än feminina karaktärsdrag. Däremot innebär inte privilegieringen av det manliga att alla män, eller enbart män, gynnas i samma utsträckning. (Peterson, 2010:10f, 18, Sjöberg, 2009:187, Peterson & Runyan, 2010:49, 68).

Genus verkar intersektionellt eftersom även andra identiteter, så som klass, etnicitet, sexualitet med mera, som individer kan anta eller som det tillskrivs påverkar huruvida de innehar en status som privilegierad eller inte. Det existerar således en hegemonisk maskulinitet som verkar normbildande för de egenskaper en individ ska inneha för att uppnå en maktposition i samhället. (Peterson & Runyan, 2010:24). Exempel på intersektionalitet är att en man är privilegierad på grund av sin könstillhörighet men kan bli underordnad andra män på grund av sin härkomst ur arbetarklassen eller sin sexuella läggning. Eller där kvinnor i fattiga rurala områden påverkas annorlunda av vissa ekonomiska reformer än kvinnor som bor i rikare områden i en storstad. Att enbart kategorisera in individer i dikotomin där manligt/kvinnligt innefattar stereotypa egenskaper osynliggör tänkbara skillnader mellan personer inom dessa kategorier som även de påverkar hur individer berörs av och upplever världen (ibid:47f).

Genus, socialt skapat som dikotomin mellan manligt och kvinnligt, utgör ett styrande ramverk för hur vi talar om, upplever, agerar i och strukturerar upp världen. Språket är en viktig komponent i hur vi konstruerar vår omvärld. Till följd tar uppsatsen utgångspunkt i ett poststrukturellt feministiskt perspektiv som avsäger sig essentialistiska antaganden om fasta, objektiva och oföränderliga kategorier av kön som normaliserar en könsmaktsordning (Peterson, 2010:18, Peterson & Runyan, 2010:82, Willett, 2010:145) I stället lägger det poststrukturella perspektivet vikt vid

”how gendered linguistic manifestations of meaning, particularly strong/weak, rational/emotional and public/private dichotomies, serve to empower the masculine, marginalize the feminine, and constitute global politics” (Sjöberg, 2009:188).

Detta kan vidare förstås i hur genus konstrueras i historiskt och kulturellt betingade diskurser som försöker tillskriva de båda begreppen inom dikotomin en viss fast och fixerad innebörd. Genom att diskurserna fortsatt antar förhållandet mellan män/manligt och kvinnor/kvinnligt så reproduceras och förutsätt det en åtskillnad mellan dem. Genom att anta ett poststrukturellt perspektiv där språket ses som föränderligt så går denna åtskillnad och fixering av mening att ifrågasättas. (Shepherd, 2008:50f).

Genus förstås i uppsatsen, utefter den diskussion som förts ovan, som språkligt skapade och därmed föränderliga dikotomier som genererar kategorier i form av man/kvinna, maskulint/feminint, aktiv/passiv, beskyddare/skyddad, offentligt/privat. Där det högre värdet oftast tillskrivs manliga kroppar medan kvinnliga nedvärderas. Eftersom kategorierna står i motsats till varandra innebär

detta att exempelvis karaktäriseringen av kvinnor som passiva offer i behov av skydd bidrar till ett förnekande av dem som aktörer och hindrar dem därmed från att vara delaktiga i olika samhällsliga processer (Peterson & Runyan, 2010:5).

Att kategorisera i maskulint och feminint där det feminina underordnas det maskulina är inte enbart något som sker på individnivå utan förekommer även av andra entiteter så som exempelvis stater, institutioner, och i hur arbete ser ut. Där även säkerhet och de koncept som inryms i begreppet, så som fred, krig och stat innehåller ett genusbias i hur de är skrivna. (Peterson & Runyan, 2010:3, Peterson, 2010:19, Sjöberg, 2009:198).

2.2 Perspektiv på säkerhet

Feminismen kritiserar bland andra realismen för att innehålla ett genusbias, där perspektivets fokus på såväl militär säkerhet som staten som referensobjekt problematiseras då dessa bygger på och befäster, samtidigt som de verkar för att osynliggöra, maskulina normer. Exempelvis tillskrivs stater inom perspektivet egenskaper som självständiga, rationella och konstrueras därmed som maskulina entiteter inom vilka militären utgör en maskulin institution. Genom att fokusera säkerhet kring skyddet av den egna staten döljer konstruktionen av säkerhet möjliga scenarion där staten i sig utgör ett hot mot de individer som befolkar den. En säker stat förutsätter nämligen strukturer som befäster kvinnors underordning då själva konceptet stat även bygger på dikotomier mellan exempelvis offentligt/privat och insida/utsida, där kvinnor historiskt sett återfinns i det senare nedvärderade kategorin. Därmed innehåller ofta säkra stater osäkra kvinnor (Hansen & Olsson, 2004:405f, Kronsell, 2006:111, Shepherd, 2008:59, 61f, Sjöberg, 2009:196f).

En militarisering av säkerhet påverkar vilka som anses vara relevanta aktörer för att bygga och upprätthålla den. Ett hårdare, och således ett militärt, perspektiv ses som maskulint vilket leder till att maskulina personer anses vara mer lämpade att arbeta med dessa frågor och därmed utesluts mer feminina personer, kvinnliga kroppar, som säkerhetsaktörer (Enloe, 2007:47). Hur säkerhet konstrueras i fredsprocesser kan ses som en bidragande faktor till vilka det är som ges aktörskap när det kommer till att diskutera säkerhetsfrågor, samtidigt som säkerheten fortsatt blir konstruerad av män för maskulina personer.

Gemensamt för de flesta feministiskt perspektiven är att de intar ett bredare säkerhetsperspektiv där fokus läggs, utöver militärt våld, vid en avsaknad av strukturellt och indirekt våld. Det vill säga exempelvis avsaknaden av sexuellt våld och våld i hemmet, men även fattigdom, ojämlikhet mellan könen och miljöhot. Vidare belyser ett feministiskt säkerhetsbegrepp, utöver staten, även individer, grupper och samhällen agerar som objekt för säkerhet. Ett feministiskt säkerhetsperspektiv går därmed att jämföra med Human Security då även detta perspektiv framhäver, såväl ett breddat, som ett fördjupat säkerhetsperspektiv. (Sheehan, 2005:123, Sjöberg, 2009:198, 205f).

Ett feministiskt perspektiv har i uppsatsen valts över Human Security på grundval av att det senare, i likhet med realism, kan kritiseras för att det som utgör hot uppfattas som objektivt identifierbara och något som berör alla individer på samma sätt. En feministisk kritik uppmärksammar detta genom att belysa att individen som utgör referensobjektet i Human Security innehar ett genus bias och utgörs av en man. Detta så till vida att perspektivet inte beaktar att män och kvinnor upplever världen olika och därmed även säkerhet på skilda sätt. Vad som utgör säkerhet ur ett manligt perspektiv kan vara ett säkerhetshot för en kvinna (Shepherd, 2008:66f, Sjoberg, 2009:206, Stern, 2006:180).

3 Metod

Ambitionen med uppsatsen ligger i att beskriva, synliggöra och problematisera relationen mellan konstruktionerna av genus och säkerhet. Därmed söker uppsatsen inte visa på några kausala relationer utan syftar till att förstå hur diskursen skapar de båda begreppen och vilka följder konstruktionerna kan få. Språket, och den påverkan språket har på vår sociala omvärld, står således i fokus för uppsatsen. Med denna utgångspunkt, och inte aktörers bakomliggande motiv eller idéers bakomliggande orsaker, följer diskursanalys som en lämplig metod. Nedan följer en vidare diskussion kring begreppet diskurs och diskursanalys för att sedan beskriva de konkreta analysverktygen. Därefter redogörs uppsatsens fall och det material som ska analyseras.

3.1 Diskursanalys

Till en början kommer detta metodavsnitt behandla diskurs och diskursanalys på ett teoretiskt plan då de konkreta analysverktygen inom diskursanalysen inte kan ses som lösryckta från ”metodens” teoretiska grundprinciper (Winther-Jørgensen & Phillips, 2000:10). Diskursanalysen bygger, likt det val inom feminismen som gjorts ovan, på socialkonstruktivistiska och poststrukturella antaganden som ser språket som verklighetskonstituerande. Den socialkonstruktivistiska grunden leder till vissa ontologiska och epistemologiska antaganden, som att det existerar en fysisk värld men vilken enbart får betydelse genom de språkliga representationer vi skapar av och till den. Detta innebär att vår kunskap om världen är subjektivt betingad och styrs av den kontext vi kommer ifrån. Vad som ansetts vara objektiv kunskap blir således enbart subjektiva antaganden gjorda av personer som befinner sig i privilegierad position inom denna kontext. (Winther-Jørgensen & Phillips, 2000:11f, 15, Sjöberg, 2009:194). Uppsatsen, i och med de ontologiska och epistemologiska vägval som görs såväl här i metodhänseende som vid valet av teori, ställer sig således inom den postpositivistiska vetenskapstraditionen (Tickner, 2006:19, Peterson & Runyan, 2010:44).

En diskurs förstås i uppsatsen som en fastlåsning av en specifik, och socialt skapad, betydelse av verkligheten inom en särskild domän och verkar därmed begränsande för det handlingsutrymme som ges inom denna. Diskurser verkar därmed uteslutande för andra möjliga betydelsebildningar. Med det sagt är inte dessa tillslutningar av betydelsemöjligheter oföränderliga utan olika diskurser kämpar om att uppnå hegemoni med sin tolkning av verkligheten för att denna ska komma att uppfattas som en objektiv sanning om verkligheten. (Stern, 2006:181, Winther-Jørgensen & Phillips, 2000:134ff, 34ff, 40f). Vilken typ av praktik det är

som skapar denna betydelse råder det ingen enighet kring, men oavsett om diskurser ses innefatta all social praktik eller om åtskillnad görs mellan dem som uppfattas som diskursiva eller inte (Winther-Jørgensen & Phillips, 2000:135, Bergström & Boréus, 2012:356f) kommer uppsatsen företrädesvis att fokusera på språkkonstruktionen inom diskursen. Detta innebär att även om andra sociala praktiker bidrar till hur säkerhet och genus konstrueras i den valda diskursen kommer uppsatsen främsta syfte vara att analysera den språkliga dimensionen i dessa.

Eftersom diskurser verkar såväl meningsskapande som begränsande innehåller de även en tydlig maktdimension (Bergström & Boréus, 2012:381, Shepherd, 2008:23). Maktbegreppet i diskursanalysen baserar sig i stor utsträckning på Michel Foucault. Hos Foucault förstås makt ”mer som ett produktivt nätverk som löper genom hela samhällskroppen än som en negativ insats med förtryck som uppgift (Foucault citerad i Winther-Jørgensen & Phillips, 2000:20). Makt blir således något som genomsyrar alla sociala relationer i den mening att den bidrar till att producera dessa. Maktperspektivet inom diskursen bidrar till att kontrollera handlingsutrymmet för vad som är accepterat och inte, vilka det är som har möjlighet att handla, vem som får uttrycka sig och vad man kan uttrycka sig om. (Bergström och Boréus, 2012:381, Shepherd, 2008:23). Genom att använda diskursanalys går det att synliggöra vem som tillskrivs aktörskap, i vilka termer säkerhet och genus kan uttryckas och vilka det är som får lova att sätta agendan för det fredsbyggande arbetet.

3.1.1 Analysverktyg

För att undersöka hur FN inom sin fredsbyggandediskurs tillskriver begreppen genus och säkerhet en viss betydelse och hur de står i relation till varandra kommer diskursen dekonstrueras. Genom dekonstruktion går det att synliggöra det osynliga, exempelvis gömda dikotomier och könsordningar som existerar inom olika diskurser (Kronsell, 2006:110). Däremot menar Laura Shepherd (2008b: 26) att dekonstruktion inte är en metod i sig utan är något som sker när man med hjälp av sina analysverktyg tar sig an en diskurs. Analysverktygen består i denna uppsats av nodalpunkter¹ och ekvivalenskedjor.

Genus och säkerhet utgör de nodalpunkter i diskursen som uppsatsen intresserar sig för. Nodalpunkter utgörs av de begrepp, eller i diskursanalytiska termer *tecken*, som organiserar och fixerar diskursen till en viss betydelse. Gemensamt för dessa är att de i sig själva inte har någon specifik betydelse utan tillskrivs denna genom att placeras och länkas samman med andra tecken i diskursen, det är denna sammanlänkning som utgör en ekvivalenskedja. Genom

---

¹ Inom litteraturen som behandlar diskursanalys görs en viss åtskillnad mellan nodalpunkter och mästersignifikanter, med där de ses som inneha samma funktion, det vill säga organisering och fixering av diskursen. Skillnaden är att mästersignifikanter används för att strukturera identiteter (Winther-Jørgensen & Phillips, 2000:57) Säkerhetsbegreppet är en nodalpunkt medan genus, som är en identitetsyttring, blir en mästersignifikant. Men då båda uppfyller samma funktion kommer begreppet nodalpunkt att användas framgent.

att studera dessa kedjor går det att undersöka vilken betydelse genus och säkerhet tillskrivs. Men fixeringar inom en diskurs innebär även uteslutningar av andra möjliga betydelser, kedjorna visar därmed också vad dessa begrepp inte representerar (Winther-Jørgensen & Phillips, 2000:57f, Bergström & Boréus, 2012:367) Exempelvis kan genus knytas an till tecknen ”kvinna” och ”moderskap”, på så vis utesluts ”män” ur denna definition då genus blir likställt med kvinnor på biologisk grund genom att barnafödande blir en del av begreppets betydelsebildning. Genom denna ”operationalisering” av mina analysverktyg förbättras reliabiliteten som annars kan te sig problematisk vid användningen av diskursanalys (Bergström & Boréus, 2012:405).

Det bör poängteras att utifrån det vetenskapsteoretiska fundament som uppsatsen tar avstamp ifrån kommer jag att skapa *min* tolkning av diskursen, då utgångspunkten består i att all kunskap är subjektivt konstruerad. Andra, ur en annan kontext eller med ett annat teoretiskt ramverk eller analysverktyg, kommer möjligen inte komma fram till exakt samma resultat med den empiri som analyseras i uppsatsen. Men med detta sagt kommer jag fortfarande att eftersträva god intersubjektivitet i studien genom att noggrant redovisa och redogöra för, med citat och referat ur diskursen, hur jag når fram till mina slutsatser för att underlätta för andra att följa och förstå mina resonemang.

3.2 Val av fall

Uppsatsens utgångspunkt i metodhänseende är att den består av en fallstudie där analysenheten består av den fredsbyggandediskurs som förs av FN i relation till post-konfliktuella stater. Vid fallstudier är det av vikt att framhäva vad det egna fallet är ett fall av (George & Bennett, 2005:18). Mitt fall är ett fall av diskurskonstruktion, det vill säga hur en viss betydelse skapas och fixeras inom ett visst område. Uppsatsen fokuserar således på uppbyggnaden av den fredsbyggandediskursen och inte på hur en specifik fred ser ut i en viss post-konfliktuell kontext. För att passa in i det ramverk som uppsatsen sätter upp måste dock den av FN förda fredsbyggandediskursen begränsas. I uppsatsen kommer den fredsbyggandediskursen att avgränsas till och exemplifieras med den diskurs som skapas av FN i sin fredsbyggande kommission, UNPBC, i relation till Guinea-Bissau som är en av staterna på enhetens agenda.

UNPBC är en relativt ny enhet, upprättad år 2005, och bör därmed enligt Tryggestad (2010:169) innefatta de samtida idéer och normer som styr FN i dess fredsbyggande. Vidare är enheten en av dem som fått i uppdrag inom FN att implementera resolution 1325 och att arbeta med ett integrerat genusperspektiv (Willett, 2010:142f). Mandatet för enheten fastslår att dess uppgifter bland annat är ”to bring together all relevant actors to marshal resources and to advise on and propose integrated strategies for post-conflict peacebuilding and recovery” (UNPBC, 2014a). Enheten syftar att tillsammans med den post-konfliktuella staten och andra relevanta aktörer arbeta fram strategier för det fredsbyggande arbetet. Detta innebär att den studerade diskursen inte enbart är representerande

för den diskurs som förs av FN via UNPBC utan även Guinea-Bissau och de andra aktörerna vilka är delaktiga i att arbeta fram det fredsbyggande ramverket.

Guinea-Bissau utgör en av sex stater som vid dagens datum finns på UNPBCs agenda. Trots att den inomstatliga konflikten fick ett slut 1999 så lyftes landet upp på UNPBCs dagordning år 2007, vilket tyder på att Guinea-Bissaus regering och UNPBC ansåg det nödvändigt att arbeta tillsammans för att kunna skapa en hållbar fred, stabilitet och säkerhet i landet (UNPBC, 2014b, PBC/3/GNB/3, 2008:3f). Valet av Guinea-Bissau utgör ytterligare en avgränsning av diskursen och beror på att de fredsbyggande strategier som nedan kommer att presenteras innehåller genus och kvinnor i relativt vid utsträckning. På så sätt underlättas analysen om vem som får aktörskap och för vem i samhället säkerhet ska skapas.

Genom att studera hur den fredsbyggande diskursen ser ut i interaktionen med en lokal, statlig, aktör kan en vidare förståelse utvinnas om den bredare fredsbyggande diskursen i FN. Detta eftersom diskursiva omtolkningar av den större diskursen kan ske utefter att ha studerat hur det ser ut på lokal nivå.

3.3 Material

Det material som i uppsatsen representerar den fredsbyggandediskursen som förs av FN i relation till Guinea-Bissau består av de framförhandlade dokumenten för hur arbetet för fred ska gå till. Huvuddokumentet består av *Strategic Framework for Peace-Building in Guinea-Bissau* som antogs 2008 och som syftar till att ”guide the engagement and dialogue between the Government of Guinea-Bissau, the commission and other stakeholders in the pursuit of peace consolidation” (PBC/3/GNB/3, 2008:3). Bland de parter som utöver UNPBC och Guinea-Bissaus regering anses spela nyckelroller för det fredsbyggande arbetet återfinns bland annat civilsamhället och kvinnoorganisationer (PBC/3/GNB/3, 2008:3f). Vidare kommer även två uppföljande dokument till det strategiska ramverket att analyseras. Detta då de utgör utvärderande komplement till huvuddokumentet och utgör därmed även en del av diskursen.

Diskursen omfattas även av mötesprotokoll, sammanfattningar av situationen i Guinea-Bissau och så vidare men kommer att avgränsas till ovan nämnda dokument. De utgör slutprodukten av de förhandlingar och möten som har först och är de som styr hur det faktiska fredsarbetet ska implementeras i Guinea-Bissau. Även om uppsatsen inte ämnar att i första hand studera sociala praktiker skapas de förutsättningar som avgör hur och vem som får handla på ett visst sätt av de språkliga konstruktionerna i den diskurs som framkommer i de valda dokumenten. Därmed får de konstruktioner som skapas i dessa dokument och hur begreppen relateras till varandra större effekt i den lokala kontext där de sedan verkställs. Exempelvis menar Bell & O’Rourke (2010:948) att framhävandet av kvinnor i fredsfördrag, som likt de dokument jag analyserar utgör ”kartor” för det fredsbyggande arbetet, inte bara påverkar i vilken utsträckning de ses som aktörer i fredsprocessen utan bidrar även till vilken grad de senare inkluderas i olika samhälleliga institutioner.

Inom diskursanalysen ses texter dock inte som isolerade entiteter utan bygger ofta vidare på andra texter vilka bidrar till att återskapa eller förändra diskursen. Att en text aldrig verkar ensam i diskursen benämns inom fältet för intertextualitet (Bergström & Boréus, 2012:376, Winther-Jørgensen & Phillips, 2000:13). Intertextualiteten verkar i uppsatsen på så sätt att dokumenten refererar inte enbart till andra dokument inom den specifika diskurs som skapas mellan UNPBC och Guinea-Bissau utan refererar även till andra dokument inom FN så som exempelvis säkerhetsrådsresolutionerna 1325 (2000), 1820 (2008) samt 1889 (2009) som alla behandlar konceptet kvinnor fred och säkerhet (PBC/3/GNB/3, 2008: 6, PBC/4/GNB/1, 2009:13). På så sätt kan den specifika diskursen som analyseras i uppsatsen ytterligare kopplas an till den mer övergripande diskursen som förs inom FN.

4 Konstruktionen av genus och säkerhet i diskursen

Med hjälp av de teoretiska ramverk och de analysverktyg som presenteras ovan sker i detta kapitel dekonstruktionen av diskursen. Inledningsvis kommer konstruktionen av säkerhet att analyseras för att sedan övergå till att undersöka hur genusbegreppet används i diskursen. När innebörden i dessa begrepp synliggjorts vävs dem tillsammans för att se vilken relation begreppen har till varandra och vad konstruktionerna medför. Denna sammanvävning sker främst i hur diskursen relaterar begreppen till varandra men även med hjälp av de konstruktioner som skapas nedan.

4.1 Konstruktionen av säkerhet

Säkerhet, eller det som anses vara hot mot säkerheten tar sig olika uttryck i diskursen, men själva säkerhetsbegreppet används sällan. Mer vanligt är att säkerhet uttrycks i termer av hot och risker gentemot den fredsbyggande processen eller den politiska stabiliteten i Guinea-Bissau. Det strategiska ramverket, som mycket av den studerade diskursen bygger på, fokuseras främst kring sex prioriterade områden där regeringen i Guinea-Bissau upplever att det existerar utmaningar och risker gentemot arbetet med att skapa en konsoliderad fred i landet. Områdena innefattar det stundande valet, Guinea-Bissaus ekonomi, säkerhets- och försvarssektorreform (SSR), rättsväsendet, reformer av den offentliga förvaltningen och olika sociala frågor som upplevs som problematiska. (PBC/3/GNB/3, 2008:4f, PBC/4/GNB/1, 2009:2). Genom att hot och problem för det fredsbyggande arbetet utgör alternativa uttryck för säkerhet kopplas de sex områdena an till konstruktionen av säkerhet i diskursen. Dessa sex prioriterade områden representerar olika institutioner, såväl politiska och ekonomiska som rättsliga och sociala, som måste stärkas i Guinea-Bissau. Säkerhet skapas, med andra ord, genom starka institutioner vilket även framhävs i det strategiska ramverket (PBC/3/GNB/3, 2008:5).

Säkerhetsbegreppet är dock inte helt frånvarande i dokumenten och nämns explicit inom vissa prioriterade områden. I relation till SSR uppmärksammar diskursen att ”[t]he reform of the security and defence sector is widely recognized as vital for the political stability, security and economic recovery of the country” (PBC/3/GNB/3, 2008:8). Arbetet med SSR består i att reducera de säkerhets- och försvarsstyrkor som finns och ta hand om, i form av bland annat pensionssystem, de krigsveteraner som är sammanlänkade med frigörelsekriget. Reformerna syftar

ytterligare till att se efter de nya säkerhetsstyrkorna och förbättra deras livssituation. (PBC/3/GNB/3, 2008:8, PBC/4/GNB/3, 2010:3). I och med att säkerhet benämns i relation till SSR så kopplas begreppet samman med, om inte enbart militär säkerhet, så till vapenmakt. Även om säkerheten handlar om att reducera den militära och polisiära kapaciteten så handlar det inte om att avveckla dessa utan mer om att återfå eller ta kontroll över styrkorna. Denna tolkning baseras på att reformerna syftar till att se efter styrkorna och på så sätt möjligen motverka att ett missnöje mot regeringen växer fram bland dessa. På så sätt skapas säkerhet i att våldsmonopolet återigen tillskrivs staten och därigenom skapas säkerhet för staten.

Vidare identifieras smugglingen av droger som en verksamhet med ”political, socio-economic and security impact” och som anses utgöra ett hot mot stabiliteten i Guinea-Bissau. Men även smuggling av människor, främst kvinnor och barn, och vapen uppmärksammas som ett hot. Lösningen till problemet, som identifieras i dokumenten, är att utöka de polisiära resurserna samt bättre gränskontroller till omkringliggande stater (PBC/3/GNB/3, 2008:10, PBC/4/GNB/1, 2009:6, 9, PBC/4/GNB/3, 2010: 2). Smuggling relateras till andra stater i regionen och där den utgörs av ”cross-border security threats” (PBC/4/GNB/1, 2009:9, PBC/4/GNB/3, 2010:2). Hot mot säkerheten kan här tolkas som något som kommer utifrån, i samband med andra stater. För att avvärja sig mot detta specifika säkerhetshot gäller det således att gränserna till Guinea-Bissau övervakas mer effektivt, således blir det staten som finns inom dessa gränser som ska skyddas. Detta skydd ska trots att hotet inte är av militär karaktär ges av säkerhetsstyrkor i olika form.

Säkerhetsbegreppet uttrycks även explicit som social säkerhet och då främst i relation till hälsa, utbildning och mat. Diskursen framhäver hur det finns ett samband mellan den sociala situationen i landet och den politiska stabiliteten där en sämre social situation påverkar stabiliteten negativt. Detta kopplas an till de sociala frågor som utgör en av de prioriteringar som har listats som väsentliga för det framtida fredsbyggandet. (PBC/4/GNB/1, 2009:12f). I det här fallet kan man koppla säkerhet till ett bredare säkerhetsbegrepp som återfinns hos human security och feministisk säkerhetsteori. Däremot nämns social säkerhet främst som en förutsättning för att öka stabiliteten i landet och refererar därmed tillbaka till den nationella säkerheten. Därmed tolkas det primära referensobjektet för säkerhet till att fortfarande utgöras av staten och inte de individer som lever i det spatiala område som staten utgörs av.

Diskursen uppmärksammar att de utmaningar som finns inom alla de prioriterade områdena är sammanbundna med varandra och hur väl fredsbyggandet lyckas, eller misslyckas, inom ett område påverkar framgången hos de andra (PBC/3/GNB/3, 2008:5). För att stabilitet ska uppnås så krävs det med andra ord att fredsbyggandet lyckas inom alla dessa områden. Detta kan exempelvis innebära att fredsbyggandet eftersträvar att skapa en, vad som anses vara, väl fungerande stat. Således blir fokus för fredsbyggandet även statsbyggande och staten Guinea-Bissau referensobjektet för vilken freden och säkerheten skapas. Självklart går det att argumentera för att en säker, väl fungerande stat med starka institutioner i förlängningen har det lättare att skapa

säkerhet för sina medborgare. I viss utsträckning går detta att finna i diskursen då huvuddokumentet framhäver att utan stabila institutioner är det svårt att ha en fungerande stat som kan tillgodose befolkningens grundläggande behov (PBC/3/GNB/3, 2008:5). Samtidigt innebär inte en säker och fungerande stat säkerhet för alla medborgare. Som nämndes i teoriavsnittet så bygger statliga institutioner ofta på strukturer som skapar osäkerhet för bland annat kvinnor.

När säkerhet explicit talas om går det oftast att knyta an till någon form av vapenmakt oavsett om den är polisiär eller militär. Men då texterna även uppmärksammar hur problem inom andra civila områden även kan utgöra hot mot stabiliteten går det inte att tala om enbart militär säkerhet utan, bland annat, även ekonomisk och social säkerhet. Diskursen antar med andra ord ett bredare perspektiv på säkerhet eftersom fler säkerhetsdimensioner inkorporeras i det fredsbyggande arbetet. Vad som dock tycks vara gemensamt är att även om stabilitet och fredsbyggande i landet ska uppnås genom reformer och förbättringar för Guinea-Bissaus invånare, sker detta enkom för att skapa stabilitet och därmed säkerhet för staten. Därmed är det fortfarande nationell säkerhet som eftersträvas med staten som referensobjekt, vilket leder till att säkerhetsperspektivet i diskursen inte i full utsträckning anammar det som säkerhet utgörs av inom human security eller feministiska perspektiv.

Sammanfattningsvis konstrueras säkerhet i diskursen genom att begreppet kopplas samman till politisk stabilitet, starka institutioner inom sex olika prioriterade områden, en fungerande stat, kontroll över landets säkerhets- och försvarsstyrkor och social säkerhet. Ett bredare säkerhetsperspektiv har anammats i och med att andra samhällseliga aspekter än enbart de militära prioriteras i det fredsbyggande arbetet. Dock så har inte säkerhetsperspektivet fördjupats till att i första hand gälla befolkningen i Guinea-Bissau utan det är säkerhet för staten som först och främst måste skapas.

4.2 Konstruktioner av genus

I diskursen lyfts ett integrerat genusperspektiv ”gender mainstreaming” fram som något som ska vara genomgående i det fredsbyggande arbete som utförs inom de ovan nämnda prioriterade områden. Perspektivet ska bland annat bygga på de principer som utarbetats i resolution 1325 (2000) och ska vara genomgående i Guinea-Bissaus arbete när det gäller att såväl implementera som utvärdera ramverket (PBC/3/GNB/3, 2008:5f, 12, PBC/4/GNB/3, 2010:3). Detta återfinns även i efterföljande genomgångar av det strategiska ramverket (PBC/4/GNB/3, 2010:3). Diskursen framhäver således genus som en vital del som ska vara närvarande i varje steg av fredsarbetet.

Genus, ”gender”, utgörs i diskursen i likhet med vad som diskuterats i inledningen av denna uppsats, av biologiskt kön. Tolkningen görs då dokumenten i samband med att tala om ett integrerat genusperspektiv direkt hänvisar till kvinnorna i Guinea-Bissau samtidigt som referenser sker till andra dokument som

har anknytning till just kvinnor (PBC/3/GNB/3, 2008:6). Efter att det integrerade genusperspektivet lyfts fram i diskursen, och då främst i huvuddokumentet, används genusbegreppet alltmer sällan utan det talas i stället om kvinnor.

Begreppet används dock ytterligare någon gång i dokumenten, detta när det strategiska ramverket säger sig, i relation till SSR, eftersträva ”gender, ethnic and regional balance in the composition of the forces” (PBC/3/GNB/3, 2008:9), för att sedan framhäva att just kvinnor bidrar till att jämna ut styrkornas sammansättning (PBC/3/GNB/3, 2008:9) Återigen länkar diskursen samman genus med kvinnor. Utöver att diskursen explicit säger att kvinnor bidrar till att balansera ut styrkorna så sker tolkningen av att genus är det samma som kvinnor även i och med att en genusbalans eftersträvas. Då säkerhets- och försvarsstyrkor ofta består av flertalet män uppnås denna genusbalans genom att kvinnor även återfinns bland styrkorna. Sammantaget leder det ovan nämnda till att genus i diskursen tolkas som det samma som kvinnor.

Kvinnor kopplas i dokumenten an till vad som betecknas som marginaliserade och sårbara grupper i Guinea-Bissau. De nämns även vid ett flertal tillfällen tillsammans med ungdomar. (PBC/3/GNB/3, 2008:6, PBC/4GNB/1, 2009:3, 12f, PBC/4GNB/3, 2010:3). Genom att dokumenten binder samman kvinnor med dessa samhällsgrupper ses dem som någorlunda likställda, det vill säga även kvinnor ses som marginaliserade och sårbara. Att kategorisera dem tillsammans med ungdomar leder vidare till att de fråntas en viss vuxen legitimitet och självbestämmande och därmed i förlängningen även en beslutsfattande roll.

Dokumentet uppmärksammar att fler kvinnor i relation till SSR, som ovan nämnts, skulle bidra till mer jämna säkerhets- och försvarsstyrkor och därmed även till att dessa blev mer representativa (PBC/3/GNB/3, 2008:9). Representativitet innebär inte det samma som aktivt deltagande. Att kvinnor är representerade syftar främst till att även kvinnokroppar ryms inom institutionen. Några krav på deltagande eller aktivitet finns således inte. Därmed så tillskriv kvinnor i denna bemärkelse en passiv roll i stället för en aktiv. Kvinnor kopplas ytterligare an till konstruktioner där de ses offer och i behov av skydd (PBC/3/GNB/3, 2008:9ff) vilket förstärker deras passiva roll som tillskrivs dem av diskursen, då detta ytterligare implicerar att det inte är de som agerar i dessa situationer. Hur kvinnor kopplas an till dessa begrepp kommer diskuteras mer i nästkommande del och då tillsammans med konstruktionen av säkerhet.

Trots detta uppmärksammas kvinnor, i en passage i dokumentet, som aktörer för fred och det fredsbyggande arbetet.

”Women in Guinea-Bissau have made significant contributions towards peace. However they continue to suffer from inequality in the working place and at home, and often live in precarious conditions. The specific needs of women must be addressed, not only with a view of improving their living and working conditions but also in order to benefit from their contribution as agents for peacebuilding” (PBC/3/GNB/3, 2008:6).

Kvinnor som aktörer i den mening som de ovan tillskrivs kan tolkas på olika sätt. Antingen så ser diskursen kvinnor som värdefulla resurser att inkorporera i det

egna fredsbyggande arbetet, det vill säga det ramverk som UNPBC, Guinea-Bissaus regering och övriga aktörer arbetat fram och som uttryck i de dokument som här analyseras. Eller så applåderar diskursen de lokala kvinnornas egna fredsinitiativ och vill fortsätta att stödja dessa. Men med tanke på att detta nämns i samband med hur ett genusperspektiv ska integreras i det fredsbyggande ramverk som UNPBC arbetat fram tillsammans med aktörer i Guinea-Bissau är en tolkning som liknar den föregående analysen mest trovärdig. Därmed inkorporeras kvinnor in som aktörer i de fredsbyggande strukturer som redan existerar inom FN.

Då kvinnor som aktörer nämns i slutet av ett stycke i det strategiska ramverket så redogör inte diskursen för vilka kvinnor det är som uppmärksammas som agenter för fred. Är det alla kvinnor i Guinea-Bissau eller olika kvinnoorganisationer som de som varit med och arbetat fram dokumentet? Detta bidrar till att belysa att diskurser enbart benämner kvinnor som den identitet som genus och kvinnor att anta, de tillskrivs inga andra typer av identiteter. Kvinnor utgörs med andra ord av en homogen grupp utan några inbördes skillnader som alla har samma behov och samma förutsättningar att agera i världen. Diskursen tar således inte i beaktande olika kvinnor kan prioritera olika aspekter i byggandet av fred och säkerhet i Guinea-Bissau.

Genus konstrueras genom att länkas samman med biologiskt kön. Kvinnor i sin tur kopplas samman med ungdomar, marginaliserade- och sårbara grupper, passivitet, offer och i behov av beskydd. Men de ses även som viktiga aktörer i det fredsbyggande arbetet, vars behov och villkor i samhället måste förbättras samtidigt som kvinnors perspektiv måste tas i beaktande.

4.3 Relationen mellan säkerhet och genus

Hur ser då relationen ut mellan konstruktionerna av säkerhet och genus som ovan presenterats? Hur relateras kvinnor och de karaktärsdrag som de tillskrivits i diskursen till de områden där säkerhet ska byggas? Vems säkerhet är det som byggs och vilka är det som konstrueras som skaparna av den?

Genus ska, enligt dokumenten, på olika sätt integreras inom de områden där politisk stabilitet och säkerhet ska byggas. Eftersom diskursen framhäver genus som kvinnor fokuseras en stor del av analysen på hur kvinnor framställs i relation till säkerhet. Trots detta så har analysen inte övergått i ett essentialistiskt genusperspektiv utan syftar fortfarande till att undersöka de maktförhållanden som finns mellan dikotomin män/manligt och kvinnor/kvinnligt i diskursen. Eftersom diskursen ser genus som likställt med kvinnor osynliggörs männens roll i relation till skapandet av fred och säkerhet. Där det talas om kvinnor ser jag män som det osynliga ”andra” som kvinnor ställs emot (se till exempel Kronsell, 2006:110).

Inom SSR framhävs, som nämnts ovan, kvinnor som eftersträvansvärda att ha representerade i styrkorna. Detta tyder på att de säkerhets- och försvarsstyrkor som finns i Guinea-Bissau utgörs i vanliga fall är institutioner som dominerats av

manliga kroppar. Vilket i sig innebär att alla de resurser vid fredsbyggandet som läggs på SSR till största del blir till förmån för män då kvinnor ännu inte inkorporerats i institutionen. Inom det arbete som sedan ska ske för att även kvinnor ska finnas representerade i styrkorna så antyder representationen enbart på närvaro av kvinnokroppar men inte faktiskt aktivt deltagande i att reformera en annars maskulint dominerad sfär. Detta urskiljs i diskursen då det fredsbyggande arbete som ska ske inom SSR främst syftar till, utefter den tolkning som gjorts ovan, att förbättra styrkornas levnadsvillkor och knyta dem bättre till staten. Där den enda förändring som betonas är den i styrkornas sammansättning men inte andra underliggande strukturer. Detta leder till att kvinnor enbart appliceras på strukturer som fortsatt är anpassade för maskuliniserade kroppar. Inom SSR fortsätter maskulinitet att fungera som normen medan kvinnor utgör ett undantag från denna. De försvars- och säkerhetsstyrkor som ska skapas enligt reformen fortsätter således att bygga på maskulina karaktärsdrag, och där den maskulina strukturen hos militären i sig kan utgöra ett hot mot den kvinnliga befolkningen (se exempelvis Peteron & Runyan, 2010:167).

Kvinnors passiva roll uttrycks när gäller de reformer som listats som nödvändiga för fredsbyggandet inom rättsväsendet.

”Women have unequal access to justice, particularly for cases of gender based violence. An integrated approach is needed for the protection of women and children’s human rights [...] [t]his may include special support and protection services for victims, training and sensitization of staff of justice and security systems, and the formulation of laws and policies promoting effective protection.” (PBC/3/GNB/3, 2008:9f)

Kvinnor konstrueras som i behov av bättre och mer jämlik tillgång till rättsväsendet och att rättsväsendet måste reformeras för att kunna tillgodo se detta behov samtidigt som kvinnors rättigheter måste skyddas. Det problematiska med denna framställning är dock att när kvinnor benämns som en grupp som utsätts för en viss typ av våld, nämligen könsrelaterat våld, blir kvinnorna även de offer som diskursen belyser i citatet ovan. Eftersom kvinnorna placeras in i rollen som offer och därmed de som är i behov av beskydd fräntas de i diskursen rollen som beskyddare. Denna roll tillskrivs således dem som står i motsats till kvinnor nämligen männen. Samtidigt som männen även blir de förövare som utsätter kvinnorna för det genusrelaterade våldet. Således konstruerar diskursen en genusrelation där det inte existerar några manliga offer eller några kvinnliga förövare vilket kan få implikationer i hur exempelvis män som blivit utsatta för sexuellt våld bemöts av samhället och rättsväsendet.

I relation till rättsväsendet är citatet ovan den enda gång där kvinnor och genus nämns. På så vis sker tolkningen att rättsväsendet är något som ska finnas till för kvinnor, i form av beskyddare från våld samt av deras rättigheter. Detta kan bero på att kvinnor i stor utsträckning redan är delaktiga och inkorporerade i Guinea-Bissaus juridiska system, men detta är inget som framgår av diskursen. Utan så som den är utformad blir kvinnor passiva offer som rättsväsendet är till för att skydda och ge stöd åt.

Hur reformer ska ha kvinnor i åtanke belyses i diskursen i samband med att skapa ekonomisk säkerhet där

”[p]olicies and programs developed in the area of economic development will have to take into account the empowerment of women through better access to credit schemes and training, such as business management and the use of new technologies, which would allow them to develop their own activities” (PBC/3/GNB/3, 2008:7).

I reformarbetet av ekonomin ska alltså kvinnors möjlighet till att uppnå självbestämmande, ”empowerment”, finnas med och arbetas för. Citatet visar hur detta självbestämmande för kvinnor möjliggörs genom ekonomin där de själva kan blir företagsamma och använda ny teknologi för att på så sätt skapa *egna* aktiviteter. Samtidigt som detta ska underlätta för kvinnor att bli egna företagare och skapa sina egna ekonomiska förutsättningar så osynliggörs all annan aktivitet som inte är ekonomisk. Detta så att aktivitet, i citatet, relateras till någon form av lönearbete och inte till annan sysselsättning som inte genererar någon inkomst exempelvis det arbete som sker ideellt eller i hemmet. Således upprätthålls lönearbete i det offentliga som normen över andra aktiviteter som sker i det privata och där kvinnor ofta är mer aktiva än män.

De ekonomiska reformerna ska bidra till att kvinnorna kan uppnå självbestämmande och på så sätt ges mer handlingsutrymme. Men självbestämmandet kommer från olika ekonomiska program och policys som skapas åt kvinnorna. För även om kvinnorna själva ska få skapa sina *egna* aktiviteter så blir de inte, av diskursen, involverade i att konstruera de handlingsprogram som ska ge kvinnor förutsättningen att skapa dessa aktiviteter. Dessa handlingsprogram ska skapas av någon osynlig annan, vilket inledningsvis nämndes, tolkat som män. Detta då kvinnor i diskursen framställs som de i dikotomin som något skapas för och inte är skaparna vilka utgörs av det andra begreppet i motsatsparet. Effekterna blir att även om syftet är att ekonomiskt frigöra kvinnor och tillskriva dem mer makt så underordnas de fortfarande i förhållande till män i och med att det är dessa som ska möjliggöra denna frigörelse och maktöverföring.

I förhållande till valet framhäver diskursen vikten av att kvinnor, ungdomar och andra marginaliserade grupper ges möjligheten att delta, både när det gäller att rösta och att själva ställa upp som kandidater. Detta genom specifikt riktade kampanjer skapa medvetenhet och utbilda kvinnor och ungdomar inför valet (PBC/3/GNB/3, 2008:6, 13, PBC/4/GNB/1, 2009:3). Här görs en åtskillnad mellan kvinnor och några ”andra” som inte behöver bli medvetna eller få kunskap om valet samtidigt som de kategoriseras tillsammans med andra grupper i samhället. De som verkar på liknande sätt som kvinnor inom området är även ungdomar och andra marginaliserade grupper. Genom att kopplas samman med dessa blir även kvinnor en marginaliserad grupp i samhället som behöver hjälp med att förbättra sin egen situation samtidigt som de inte riktigt anses ha samma kapacitet att verka inom den politiska sfären som vuxna då de även kopplas an till ungdomar. Därmed behöver de någon som inom det politikiska området kan bidra

till att förbättra deras situation och göra dem medvetna och kunniga inför kommande val. Inom dikotomin blir denne någon en icke-marginaliserad vuxen man. Återigen ska kvinnor ges kunskap och handlingsutrymme, denna gång inom politiken och som inom de andra områdena ges detta handlingsutrymme av män.

Kvinnor framhävs vidare vid reformer av den offentliga förvaltningen. Där ”[p]olicies, legislations and mechanisms to support and protect women are needed to facilitate the increase in the participation and advancement of women in public administration at decision-making levels” (PBC/3/GNB/3, 2008:11). Vidare uppmärksammar dokumenten att ”[w]omen represent more than half the population and have important perspectives that must be taken into account in decision-making processes” (PBC/4/GNB/1, 2009:13). I relation till offentlig förvaltning nämns deltagande explicit för första gången i diskursen, att reformerna ska underlätta för kvinnor att kunna delta och avancera inom sektorn. Deltagande som begrepp innefattar aktivitet och handling från kvinnornas sida i jämförelse med representation som är ett mer passivt begrepp. Det deltagande som diskursen talar om är dock återigen något som ska uppnås via olika handlingsprogram och lagstiftningar. Och som vid diskussionen om ekonomin talar diskursen om dessa reformer som något som skapas för kvinnor och inte av kvinnor.

Diskursen framhäver i detta avsnitt vikten av att höra kvinnor och att de kan ha andra perspektiv som är viktiga att ta i beaktande vid beslutsfattande. Diskursen uppmärksammar också att kvinnor kan ha andra behov (PBC/3/GNB/, 2008:6) än män. Kvinnor delar inte alltid samma uppfattning om vad som utgör säkerhet eller problem som män då de upplever världen ur ett annat, ofta underordnat perspektiv. Dokumenten tar således ett steg närmre att se till individens behov, där ibland även säkerhetsbehov, och att dessa nödvändigtvis inte utgörs av de samma beroende på könstillhörighet. Genom att fokusera på att kvinnor ska vara representerade och deltagande i, samt beskyddade av de statliga institutioner som ska stärkas i det fredsbyggande arbetet kan det argumenteras för att diskursen ämnar bygga säkerhet även för kvinnorna i Guinea-Bissau. Diskursen ser dock kvinnor som en enhetlig grupp i samhället som alla har samma behov, de skillnader som finns mellan kvinnor osynliggörs således av diskursen. Detta kan leda till att kvinnor som är underordnade andra kvinnor i samhället, i form av klass, sexualitet och så vidare, inte kommer till tals om deras upplevda problem och perspektiv på olika aspekter i samhället där ibland säkerhetsfrågor.

5 Resultat och slutsats

För att sammanfatta analysen och besvara de frågeställningar som uppsatsen har innehåller diskursen ett bredare perspektiv på säkerhet och vad begreppet innehåller. Samtidigt som det främsta referensobjektet är staten så går det att urskönja en ambition i att skapa säkerhet för kvinnor. Det är även kvinnor som genus refererar till i diskursen. Bilden av kvinnor är dock tvetydigt där både deras roll för det fredsbyggande arbetet uppmärksammas samtidigt som de ikläs traditionella kvinnoroller som passiva, offer och i behov av skydd.

Diskursen formar relationen på ett sådant sätt att säkerhet ska skapas åt kvinnor men inte nödvändigtvis av kvinnor. Det är inte de som beslutar om hur säkerheten ska se ut eller hur den ska uppnås. Således fråntar diskursen kvinnorna ett visst aktörskap, detta trots att kvinnors arbete för fred i Guinea-Bissau uppmärksammas som betydande. Huvudansvaret för byggandet av fred och säkerhet, men även att ge kvinnor den kunskap och skydd som krävs för deras frigörelse, ligger enligt diskursen således hos någon annan. Enligt dikotomin blir dessa andra män, detta då kvinnor blir de passiva som säkerheten ska konstrueras för. Men med detta sagt utesluts inte möjligheten att diskursen även kan syfta till att det är internationella aktörer som ska skapa denna säkerhet och att bland dessa kan kvinnor återfinnas. Vad som syftas till är att ägandet av freds- och säkerhetsskapande inte återfinns hos de lokala kvinnorna i Guinea-Bissau vars säkerhet det är frågan om, för de konstrueras inte av diskursen som aktörer.

Även om det går att säga att diskursen i viss mån försöker skapa säkerhet på ett sådant sätt som uppmärksammar kvinnors säkerhet, så består det främsta referensobjektet fortfarande av staten. Eftersom det är staten och dess institutioner som i första hand ska stärkas. Kvinnor ska ges tillgång till dessa institutioner men diskursen uppmärksammar sällan någon förändring av institutionernas strukturer. Det tydligaste exemplet är reformen av säkerhets- och försvarsstyrkorna, där kvinnor enbart ska vara representerade i en annars manligt dominerad domän byggd på maskulina strukturer. Liknande går att urskilja i de ekonomiska reformer som ska ske där kvinnan ska göras till en ekonomisk varelse då hon ska bli företagsam och kunna inbringa sin egen inkomst. Även om ekonomisk frihet skapar säkerhet i att kvinnor inte längre blir lika beroende av män för försörjning så utgör mannen fortfarande normen eftersom det är i dennes spår som kvinnorna ska gå. Detta då exempel på aktivitet innebär företagsamhet och lönearbete men inte sysslor som utförs i hemmet eller ideellt engagemang. Diskursen följer således den linje, som kritiserats och nämns i inledningen av denna uppsats, som enbart adderar kvinnor i manligt dominerade strukturer, där maskulinitet utgör normen, utan att syfta till att förändra dessa. Även om diskursen i viss mån ämnar skapa säkerhet för kvinnor så motsätts detta i och med att ingen förändring har gjorts i de strukturer som fortfarande upphöjer män och det maskulina till normen

i samhället och som i sin tur fortfarande underordnar kvinnor och kvinnligt. vilket gör att osäkerhet för dem som ej uppnår den manliga normen kvarstår. Således existerar det, och reproduceras, en maktordning mellan könen av diskursen.

Några slutsatser som kan dras av detta är att även om UNPBC, och i vidare uträkning FN, ska arbeta med att integrera genus såväl som kvinnor i den fredsbyggande processen skapas diskursiva konstruktioner av dessa som försvårar ett aktivt kvinnligt deltagande. Även möjligheten för icke-maskulina kroppar, där den största majoriteten utgörs av kvinnor, att själva få definiera vad säkerhet innebär utesluts. Detta eftersom problemformuleringsprivilegiet angående säkerhet och säkerhetsfrågor kvarstår hos dem som redan innan har haft utrymme att få definiera vad begreppet består av. Därmed skapas säkerhet fortfarande utefter maskulina erfarenheter och upplevelser vilket exkluderar kvinnliga perspektiv och säkerhet för feminiserade personer.

Den säkerhet som formulerats i manligt dominerade rum är traditionsenligt, och som även analysen visar på, inriktad på nationell säkerhet. Att skapa en säker nation är inte det samma som att skapa säkerhet för människorna inom dess gränser och kan även utgöra, historiskt och teoretiskt, ett hot mot den egna befolkningen, i synnerhet kvinnor. En maskulint formulerad säkerhet innebär således inte nödvändigtvis säkerhet för kvinnor och kan även i sig själv utgöra en osäkerhet och utsatthet för kvinnor. Så även om FN arbetar för att skapa säkerhet för kvinnor kan de i valet av hur de talar om aktörer för fred och säkerhet konstruera det motsatta.

Genom att språkligt konstruera kvinnor som passiva och i behov av beskydd från andra; dem som säkerheten ska skapas för, motarbetar FN sitt egna syfte att framhäva kvinnor som aktörer för fred. Detta då den språkliga konstruktionen sedan bidrar till att forma hur kvinnor uppfattas i praktiken. Ses de då på det vis som konstruktionerna ovan visar kan det bli svårt att framhäva dem som aktörer i processen. Att undersöka vilka faktiska implikationer de språkliga konstruktionerna får i den sociala praktiken är ett sätt att arbeta vidare med uppsatsens resultat och utgör ett förslag till vidare forskning. Hur ser exempelvis integreringen av kvinnor och ett genusperspektiv ut på marken i Guinea-Bissau eller post-konfliktuella stater där FN medverkar i fredsbyggandet? Vilka roller tillskrivs vilka kroppar och vem får handlingsutrymme att definiera problem och deras lösningar?

Ett annat förslag kan vara att även studera de övriga staterna som finns på UNPBC:s dagordning. Vilka likheter eller skillnader återfinns i konstruktionerna av säkerhet och genus, och hur ser relationen mellan dessa ut? Och även här studera den sociala praktiken för att undersöka de möjliga implikationerna av de språkliga konstruktionerna. Finns det några sätt att formulera sig eller beskriva aktörer som verkar göra mer skillnad än andra? Vilka andra faktorer kan påverka utgången av hur dylika dokument och handlingar påverkar post-konfliktsituationer? Vidare kan det vara intressant att se på i vilken utsträckning de fredsbyggande ramverken efterföljs av länderna som de är ämnade för. Hur ser exempelvis kvinnornas säkerhetssituation i Guinea-Bissau ut i dag sex år efter att det strategiska ramverket antogs? Har den förbättrats, är den oförändrad eller har

den till och med försämrats? I vilken utsträckning går utfallet att härledas tillbaka till de insatser och åtgärder som införts av FN?

Detta för att vidare undersöka i vilken utsträckning FN konstruerar genus och säkerhet på ett sätt som enbart reproducerar en könsmaktsordning i stället för att motverka den, så att ett arbete med försöka förändra diskursen sedan kan genomföras. För förändring av diskursen är nödvändig om säkerhet ska kunna uppnås för alla i en post-konfliktuell kontext och för att alla ska få vara delaktiga i att skapa och definiera den.

6 Referenser

6.1 Sekundärkällor

- Ackerly, Brooke A., Stern, Maria & True, Jacqui (red.) (2006). *Feminist methodologies for international relations*. Cambridge: Cambridge University Press
- Bell, Christine & O'Rourke, Catherine (2010) "Peace agreements or pieces of paper? The impact of UNSC resolution 1325 on peace processes and their agreements", *International and Comparative Law Quarterly*. Vol 59, sid:941-980
- Bergström, Göran & Boréus, Kristina (red.) (2012). *Textens mening och makt: metodbok i samhällsvetenskaplig text- och diskursanalys*. 3., [utök.] uppl. Lund: Studentlitteratur
- Bergström, Göran & Boréus, Kristina (2005) "Diskursanalys" i Bergström, Göran & Boréus, Kristina (red.) (2012). *Textens mening och makt: metodbok i samhällsvetenskaplig text- och diskursanalys*. 3., [utök.] uppl. Lund: Studentlitteratur
- Eduards, Maud (2012). *Kroppspolitik: om moder Svea och andra kvinnor*. [Ny utg.] Stockholm: Atlas
- Enloe, Cynthia (2007) *Globalization and militarism: feminists make the link*. Lanham, Md.: Rowman & Littlefield
- George, Alexander L. & Bennett, Andrew (2005). *Case studies and theory development in the social sciences*. Cambridge, Mass.: MIT
- Hansen, Lene & Olsson, Louise (2004) "Guest Editors' Introduction" *Security Dialogue*, 35(4), sid:405-409
- Jardfelt, Anna (2014) "Säkerhet för vem? Det är i sig ett problem när bara halva befolkningen kan vara med och sluta fred för hela landet, inte minst för legitimiteten", *Internationella Studier*, Nr:1(2014), s.11
- Kronsell, Annica (2006) "Methods for studying silences: gender analysis in institutions of hegemonic masculinity" I Ackerly, Brooke A., Stern, Maria & True, Jacqui (red.) (2006). *Feminist methodologies for international relations*. Cambridge: Cambridge University Press
- Peterson, V. Spike (2010) "Gendered Identities, Ideologies and Practices" I Sjöberg, Laura & Via, Sandra (red.) (2010). *Gender, war, and militarism: feminist perspectives*. Santa Barbara, Calif.: Praeger pp: 17-29
- Peterson, V. Spike & Runyan, Anne Sisson (2010). *Global gender issues in the new millennium*. 3. Ed. Boulder, Colo.: Westview

- Puechguirbal, Nadine (2010) "Discourses on Gender, Patriarchy and Resolution 1325: A Textual Analysis of UN Documents" *International Peacekeeping*, 17(2) sid:172-187
- Sheehan, Michael (2005). *International security: an analytical survey*. Boulder, Colo.: Lynne Rienner
- Shepherd, Laura J. (2008). *Gender, violence and security: discourse as practice*. London: Zed
- Shepherd, Laura (2011) "Sex, security and superhero(in)es: from 1325 to 1820 and beyond" *International Feminist Journal of Politics*, 13(4), sid:504-521
- Sjoberg, Laura, (2009) "Introduction to security studies: feminist contributions" *Security Studies*, 18, sid. 183-213
- Sjoberg, Laura & Via, Sandra, (2010) "Introduction" I Sjoberg, Laura & Via, Sandra (red.) (2010). *Gender, war, and militarism: feminist perspectives*. Santa Barbara, Calif.: Praeger pp: 1-13
- Sjoberg, Laura & Via, Sandra (red.) (2010). *Gender, war, and militarism: feminist perspectives*. Santa Barbara, Calif.: Praeger
- Sjoberg, Laura, (2013) "Viewing peace through gender lenses" *Ethics & International Affairs*, 27(3), s. 175-187
- Stern, Maria, (2006) "Racism, sexism, classism, and much more: redefining security-identity in marginalized sites" I Ackerly, Brooke A., Stern, Maria & True, Jacqui (red.) (2006). *Feminist methodologies for international relations*. Cambridge: Cambridge University Press
- Tickner, Ann. J, (2006) "Feminism meets International Relations: some methodological issues" I Ackerly, Brooke A., Stern, Maria & True, Jacqui (red.) (2006). *Feminist methodologies for international relations*. Cambridge: Cambridge University Press
- Tryggestad, Torunn (2010) "The UN Peacebuilding Commission and gender: a case of norm reinforcement" *International Peacekeeping*, 17(2), sid:159-171
- UNPBC (2014a) [elektronisk] Tillgänglig:
<http://www.un.org/en/peacebuilding/mandate.shtml> Hämtdatum [2014-04-25]
- UNPBC (2014b) [elektronisk] Tillgänglig:
<http://www.un.org/en/peacebuilding/index.asp> Hämtdatum [2014-05-27]
- Willett, Susan (2010) "Introduction: Security Council Resolution 1325: Assessing the Impact on Women, Peace and Security", *International Peacekeeping*, 17(2) sid. 142-158
- Winther Jørgensen, Marianne & Phillips, Louise (2000). *Diskursanalys som teori och metod*. Lund: Studentlitteratur

6.2 UNPBC-dokument

- PBC/3/GNB/3, (2008) "Strategic Framework for Peacebuilding in Guinea-Bissau 31 July 2008" [elektronisk] tillgänglig:

http://www.un.org/ga/search/view_doc.asp?symbol=PBC/3/GNB/3

Hämtdatum [2014-05-19]

PBC/4/GNB/1, (2009) ”Progress report on the implementation of the Peacebuilding Strategic Framework for Guinea-Bissau” [elektronisk] tillgänglig:

http://www.un.org/ga/search/view_doc.asp?symbol=PBC/4/GNB/1

Hämtdatum [2014-05-19]

PBC/4/GNB/3, 2010 ”Conclusions and recommendations of the first review of the Strategic Framework for Peacebuilding in Guinea-Bissau” [elektronisk] tillgänglig:

http://www.un.org/ga/search/view_doc.asp?symbol=PBC/4/GNB/3

Hämtdatum: [2014-05-19]